

ԳԼՈՒԽ 3

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 45

Կողմերը պետք է մշակեն և ամրապնդեն շրջակա միջավայրին առնչվող հարցերի մասով իրենց համագործակցությունը՝ դրանով նպաստելով կանաչ տնտեսության և կայուն զարգացման երկարաժամկետ նպատակի ապահովմանը: Ակնկալվում է, որ շրջակա միջավայրի ընդլայնված պաշտպանությունից կշահեն Եվրոպական միության և Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիներն ու գործարարությունը, այդ թվում՝ հանրային առողջության բարելավման, բնական պաշարների պահպանման և տնտեսական ու բնապահպանական արդյունավետության բարելավման, ինչպես նաև՝ առավել կայուն արտադրության կառուցվածքների ապահովմանը նպաստող ժամանակակից, ավելի մաքուր տեխնոլոգիաների օգտագործման միջոցով: Համագործակցությունը պետք է իրականացվի՝ հաշվի առնելով Կողմերի՝ հավասարության և փոխադարձ օգուտի վրա հիմնված շահերը, շրջակա միջավայրի պաշտպանության ոլորտում Կողմերի միջև գոյություն ունեցող փոխկապակցվածությունը և այդ ոլորտում գործող բազմակողմ համաձայնագրերը:

ՀՈԴՎԱԾ 46

1. Համագործակցությունը պետք է նպատակաուղղված լինի շրջակա միջավայրի պահպանությանը, պաշտպանությանը, բարելավմանը և որակի վերականգնմանը, մարդու առողջության պաշտպանությանը, բնական պաշարների կայուն օգտահանմանը և տարածաշրջանային կամ գլոբալ բնապահպանական հիմնախնդիրներին առնչվող՝ միջազգային մակարդակով ձեռնարկվող միջոցառումների խթանմանը, այդ թվում՝ ստորև նշված ոլորտներում՝

(a) բնապահպանական կառավարում և հորիզոնական հարցեր՝ ներառյալ ռազմավարական պլանավորումը, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության

գնահատումը և շրջակա միջավայրի ռազմավարական գնահատումը, կրթությունն ու վերապատրաստումը, մոնիթորինգն ու շրջակա միջավայրին առնչվող տեղեկատվական համակարգերը, տեսչական ստուգումներն ու գործողությունների իրականացումը, բնապահպանական պատասխանատվությունը, բնապահպանական հանցագործությունների դեմ պայքարը, անդրսահմանային համագործակցությունը, հանրության համար շրջակա միջավայրին առնչվող տեղեկությունների հասանելիությունը, որոշումների կայացման գործընթացները և վարչական ու դատական վերանայման արդյունավետ ընթացակարգերը.

- (b) օդի որակ.
- (c) ջրի որակի և պաշարների կառավարում՝ ներառյալ հեղեղումների ռիսկի կառավարումը, ջրի սակավությունն ու երաշտները.
- (d) թափոնների կառավարում.
- (e) բնության պաշտպանություն՝ ներառյալ անտառաբուծությունը և կենսաբանական բազմազանության պահպանումը.
- (f) արդյունաբերական աղտոտում և արդյունաբերական վտանգներ.
- (g) քիմիական նյութերի կառավարում:

2. Համագործակցությունը պետք է նաև նպատակաուղղված լինի շրջակա միջավայրը, բնապահպանական քաղաքականությունից բացի, այլ ոլորտային քաղաքականությունների մեջ ինտեգրելու գործընթացին:

ՀՈՂՎԱԾ 47

Կողմերը, *inter alia*, պետք է՝

- (a) փոխանակեն տեղեկություններ և փորձառություն.
- (b) համագործակցեն տարածաշրջանային և միջազգային մակարդակով՝ հատկապես Կողմերի վավերացրած բնապահպանական բազմակողմ համաձայնագրերի մասով, և
- (c) անհրաժեշտության դեպքում, համագործակցեն համապատասխան գործակալությունների շրջանակներում:

ՀՈՂՎԱԾ 48

Համագործակցությունը պետք է ընդգրկի, *inter alia*, հետևյալ նպատակները՝

- (a) Հայաստանի Հանրապետության համար շրջակա միջավայրին առնչվող այնպիսի ընդհանուր ազգային ռազմավարության մշակում, որն ընդգրկում է՝
  - (i) ծրագրված ինստիտուցիոնալ բարեփոխումներ (ժամանակացույցներով)՝ բնապահպանական օրենսդրության կիրարկումն ու իրականացումն ապահովելու նպատակով.
  - (ii) բնապահպանական վարչարարության իրավասությունների բաշխում՝ ազգային, տարածաշրջանային և համայնքային մակարդակներով.
  - (iii) որոշումներ կայացնելու ընթացակարգեր և որոշումների իրականացում.
  - (iv) այլ ոլորտային քաղաքականությունների մեջ շրջակա միջավայրի ինտեգրման գործընթացը խթանելու ընթացակարգեր.

- (v) կանաչ տնտեսությանը և էկոնորարարությանն ուղղված միջոցառումների խթանում, մարդկային և ֆինանսական անհրաժեշտ ռեսուրսների ու վերահսկողության մեխանիզմի բացահայտում, և

- (b) Հայաստանի Հանրապետության համար ոլորտային այն ռազմավարությունների մշակում (այդ թվում՝ գործողությունների իրականացման հստակ սահմանված ժամանակացույցները և հենանիշները, վարչական պատասխանատվությունները, ինչպես նաև՝ ենթակառուցվածքներում ու տեխնոլոգիաներում ներդրումների ֆինանսավորման ռազմավարությունները), որոնք առնչվում են՝
  - (i) օդի որակին.
  - (ii) ջրի որակին և պաշարների կառավարմանը.
  - (iii) թափոնների կառավարմանը.
  - (iv) կենսաբազմազանությանը, բնության պահպանմանը և անտառային տնտեսությանը.
  - (v) արդյունաբերական աղտոտմանը և արդյունաբերական վտանգներին, և
  - (vi) քիմիական նյութերին:

ՀՈՂՎԱԾ 49

Սույն գլխով նախատեսված հարցերի վերաբերյալ պետք է կազմակերպվի կանոնավոր երկխոսություն:

ՀՈՂՎԱԾ 50

Հայաստանի Հանրապետությունը պետք է իրականացնի իր օրենսդրության մոտարկում III Հավելվածում նշված՝ Եվրոպական միության ակտերին ու միջազգային փաստաթղթերին՝ այդ Հավելվածի դրույթներին համապատասխան:

ԳԼՈՒԽ 4

ԿԼԻՄԱՅԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՈՂՎԱԾ 51

Կողմերը պետք է մշակեն և ամրապնդեն իրենց համագործակցությունը՝ կլիմայի փոփոխության դեմ պայքարի գործընթացում: Համագործակցությունը պետք է իրականացվի՝ հաշվի առնելով Կողմերի՝ հավասարության և փոխադարձ օգուտի վրա հիմնված շահերը, ինչպես նաև այդ ոլորտում երկկողմ և բազմակողմ հանձնառությունների միջև գոյություն ունեցող փոխկապակցվածությունը:

ՀՈՂՎԱԾ 52

Համագործակցությունը պետք է խթանի ազգային, տարածաշրջանային և միջազգային մակարդակով ձեռնարկվող միջոցառումները՝ կապված՝

- (a) կլիմայի փոփոխության մեղմացման,
- (b) կլիմայի փոփոխությանը հարմարեցման,
- (c) կլիմայի փոփոխության հարցերին անդրադառնալու շուկայական և ոչ շուկայական մեխանիզմի,

- (d) նոր, անվտանգ, կայուն և հարմարեցված նորարարական ցածր ածխածնային տեխնոլոգիաների ուսումնասիրության, մշակման, ցուցադրման, տեղաբաշխման, փոխանցման ու տարածման,
- (e) դեպի ընդհանուր և ոլորտային քաղաքականություններ կլիմայի հարցերով դիտարկումների ուղղորդման, և
- (f) իրազեկության բարձրացման, կրթության և վերապատրաստման հետ:

ՀՈԴՎԱԾ 53

1. Կողմերը, *inter alia*, պետք է՝

- (a) փոխանակեն տեղեկություններ և փորձառություն,
- (b) ավելի մաքուր և շրջակա միջավայրի համար բարենպաստ տեխնոլոգիաների վերաբերյալ իրականացնեն համատեղ ուսումնասիրություններ և տեղեկությունների փոխանակում,
- (c) տարածաշրջանային և միջազգային մակարդակով իրականացնեն համատեղ գործունեություն, այդ թվում՝ Կողմերի վավերացրած բնապահպանական բազմակողմ այնպիսի համաձայնագրերի մասով, ինչպիսիք են Միավորված ազգերի կազմակերպության 1992 թվականի՝ Կլիմայի փոփոխության շրջանակային կոնվենցիան (ՄԱԿ-ի ԿՓՇԿ) և 2015 թվականի Փարիզյան համաձայնագիրը և, անհրաժեշտության դեպքում, համատեղ գործունեություն իրականացնեն համապատասխան գործակալությունների շրջանակներում:

2. Կողմերը պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնեն անդրսահմանային հիմնահարցերին և տարածաշրջանային համագործակցությանը:

ՀՈՂՎԱԾ 54

Համագործակցությունը պետք է ընդգրկի, *inter alia*, հետևյալ նպատակները՝

- (a) Փարիզյան համաձայնագրի իրականացման միջոցառումները՝ սույն Համաձայնագրով սահմանված սկզբունքներին համապատասխան,
- (b) կլիմայի փոփոխությանն առնչվող արդյունավետ գործողություններ ձեռնարկելու նպատակով կարողությունների շրջանակի ընդլայնմանն ուղղված միջոցառումները,
- (c) կլիմայի փոփոխության երկարաժամկետ մեղմացման և դրան հարմարեցման համար կլիմային առնչվող ընդհանուր ռազմավարության և գործողությունների պլանի մշակումը,
- (d) խոցելիության և հարմարեցման գնահատումների մշակումը,
- (e) ցածր ածխածնային զարգացման պլանի մշակումը,
- (f) կլիմայի փոփոխության մեղմացմանն ուղղված երկարաժամկետ միջոցառումների մշակումն ու իրականացումը՝ ջերմոցային գազերի արտանետումների քվոտաների հարցին անդրադառնալու միջոցով,
- (g) ածխածնի արտանետումների քվոտաների վաճառքի միջոցառումները,
- (h) տեխնոլոգիաների փոխանցման գործընթացի խթանմանն ուղղված միջոցառումները,
- (i) կլիմայի հարցերով դիտարկումները դեպի ոլորտային քաղաքականություններ ուղղորդելուն միտված միջոցառումները, և
- (j) օգոնային շերտը քայքայող նյութերին և ֆտոր պարունակող գազերին առնչվող միջոցառումները:

ՀՈՂՎԱԾ 55

Սույն գլխով նախատեսված հարցերի վերաբերյալ պետք է կազմակերպվի կանոնավոր երկխոսություն:

ՀՈՂՎԱԾ 56

Հայաստանի Հանրապետությունը պետք է իրականացնի իր օրենսդրության մոտարկում IV Հավելվածում նշված՝ Եվրոպական միության ակտերին ու միջազգային փաստաթղթերին՝ այդ Հավելվածի դրույթներին համապատասխան: